

УДК 378.046-021.68:37.011.3-051.015.31(045)

ТРЕНІНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

О. В. Варецька, О. В. Хаустова

TRAINING AS A TECHNOLOGY OF SCIENTIFIC-METHODICAL SUPPORT OF THE PROFESSIONAL-CREATIVE DEVELOPMENT OF TEACHERS IN POST-GRADUATE EDUCATION

O. Varetska, O. Khaustova

У статті висвітлюються питання актуальності й сутності науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Автори виходять з позиції необхідності здійснення комплексного впливу на професійний, особистісний та духовний розвиток в його цілісності на основі реалізації творчого потенціалу особистості вчителя. Мета й завдання науково-методичного супроводу знаходяться в залежності від запитів, потреб учителя, визначеної ним індивідуальної освітньої траєкторії для подолання труднощів у професійній діяльності. Для реалізації функцій науково-методичного супроводу (навчальної, консультативної, психотерапевтичної, адаптаційної та корегувальної) використовуються відповідні технології та методи роботи, серед яких відзначають технології навчання дорослих, акмеологічні, інтерактивні технології, тренінг зокрема. Важливою особливістю тренінгу як технології науково-методичного супроводу є свобода вибору вчителем програми навчання та демократичність рішень у процесі навчання, спрямованість на самовдосконалення, самоактуалізацію, врахування нейропсихологічних знань. Тренінг у міжкурсовий період має бути орієнтований на досвід і умови роботи вчителя, забезпечувати активізацію його суб'єктної позиції у цілепокладанні, виборі змісту, форм, тривалості, методів, форм, засобів та технологій навчання; стимулювання активності й творчості. Вчитель набуває можливості для обміну досвідом і знаннями, емоціями, ідеями під час активної творчої взаємодії; у винайденні суб'єктивних причин професійних утруднень та шляхів їхнього подолання. Організація тренінгів як технології науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя в роботі кафедри початкової освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти довела ефективність застосування в процесі тренінгової роботи особистісно орієнтованих, інтерактивних, проєктних, артпедагогічних технологій, технологій розвитку критичного мислення, ТРВЗ, методів активізації творчого мислення, що дозволяють вчителю розкрити творчий потенціал для вирішення професійних педагогічних завдань.

Ключові слова: тренінг, науково-методичний супровід, післядипломна педагогічна освіта, професійно-творчий розвиток, технологія.

The article highlights the relevance and essence of scientific-methodical support for the professional and creative development of teachers in the system of postgraduate pedagogical

education. The authors proceed from the position of the need to implement a complex influence on professional, personal and spiritual development in its integrity based on the realization of the creative potential of the teacher's personality. The purpose and tasks of scientific and methodical support depend on the teacher's requests and needs, the individual educational trajectory determined by him to overcome difficulties in professional activity. To implement the functions of scientific and methodical support (educational, advisory, psychotherapeutic, adaptive and corrective) appropriate technologies and work methods are used, among which adult learning technologies, acmeological, interactive technologies, training, in particular. An important feature of training as a technology of scientific and methodological support is the teacher's freedom in choosing the training program and democratic decisions in the learning process, focus on self-improvement, self-actualization, taking into account neuropsychological knowledge. Training in the inter-course period should be focused on the experience and working conditions of the teacher, ensure activation of his subject position in goal setting, choice of content, forms, duration, methods, forms, means and technologies of learning; stimulation of activity and creativity. The teacher acquires the opportunity to exchange experience and knowledge, emotions, ideas during active creative interaction; in finding subjective causes of professional difficulties and ways to overcome them. The organization of trainings as a technology of scientific and methodological support for the professional and creative development of the teacher in the work of the Department of Primary Education of the Zaporizhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education proved the effectiveness of the use of personally oriented, interactive, project, art-pedagogical technologies, technologies for the development of critical thinking, TRVZ, activation methods in the process of training work creative thinking, which allow the teacher to reveal creative potential for solving professional pedagogical tasks

Keywords: training, scientific and methodical support, postgraduate pedagogical education, professional and creative development, technology.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Особливості сучасного соціально-економічного, культурного та політичного розвитку України зумовили необхідність модернізації всіх галузей, освітньої зокрема. Ідеологія перетворень в освіті, що базується на засадах Концепції «Нова українська школа», втілених у Професійні стандарти, передбачає орієнтацію на створення передумов інноваційної діяльності, яка можлива на основі активного професійно-творчого розвитку вчителів. В умовах воєнного стану перед ними постають виклики, відповіді на які вимагають швидких творчих рішень та постійного підвищення рівня професійного розвитку.

Утім, такий розвиток потребує науково-методичного супроводу, який має ґрунтуватись на нових методологічних засадах, сучасних педагогічних технологіях навчання дорослих. Серед вказаних технологій виокремимо тренінг, який дозволяє його учасникам виявити активність, творчість, на практиці вивчати інноваційні методи, прийоми, вправлятись в їхньому застосуванні, здійснювати рефлексію тощо.

Варто також зазначити, що результати професійно-творчого розвитку вчителя залежать від якості науково-методичного супроводу, забезпечити який здатна система післядипломної педагогічної освіти. Означена система нашої країни як одна з основ розвитку суспільства знань орієнтується на необхідність упровадження в освітній процес інноваційних технологій, які дозволяють

учителю активізувати власний творчий потенціал, розвивати професійні компетентності, підготуватись до впровадження педагогічних технологій у шкільну практику, досягнути педагогічного успіху, стати лідером змін.

Зважаючи на те, що базові знання, набуті під час навчання у закладі вищої освіти можуть бути актуальними максимально у період від п'яти до десяти років, першочергової ролі набуває післядипломна освіта, яка є варіативною, більш гнучкою до інновацій та потреб освітян, «випереджальною, прогностично орієнтованою на повноцінне підвищення індивідуально-професійного статусу вчителів, нагромадження майстерності, педагогічних знань і наукових сил» (Т. Сущенко, 2007), а отже надає більшу можливість педагогові професійно зростати на основі розкриття власного творчого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Професійно-творчий розвиток педагога в Україні супроводжується в системі післядипломної освіти на основі концептуальних засад безперервної освіти, які окреслені у Законі України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції «Нова українська школа» тощо. Зокрема, серед дев'яти компонентів формули Нової української школи другим ключовим компонентом задекларовано «Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно» (Міністерство освіти і науки України, 2016). Відповідно, такому творчому та відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, буде надано академічну свободу; він може стати агентом змін.

У свою чергу, професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (далі по тексту – Професійний стандарт) декларується трудова функція «Д» – «безперервний професійний розвиток», що відповідає інноваційній компетентності, в орієнтовному описі якої уміння й навички враховувати у власному професійному розвитку зміни в системі освіти, її законодавчому забезпеченні, в діяльності закладу освіти, учнівському колективі (Д3.1У3) та здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності (Д1.3), зокрема підтримувати ініціативність і творчість в усіх учасників освітнього процесу (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020, с. 8; 25; 42–44), що, на нашу думку, обумовлює постійний творчо-професійний розвиток самого педагога відповідно до його потреб.

Зауважимо, що питання професійного розвитку освітян та його науково-методичного супроводу в системі післядипломної освіти є об'єктом досліджень багатьох науковців. Вони акцентують на необхідності розглядати процес і умови професійного розвитку на акмеологічних засадах, орієнтуючись на цілісність професійного, особистісного, духовного розвитку та саморозвитку людини, що відбувається на основі реалізації її творчого потенціалу й досягнення творчого рівня діяльності.

У дослідженнях В. Олійника (2017) перспективи професійного розвитку вчителя залежать від необхідності побудови індивідуальної освітньої траєкторії, пов'язаної із інтересами та потребами вчителя та його особливостями як професіонала. Допомога вчителю у системі післядипломної освіти під час планування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії може відбуватись як науково-методичний супровід.

Сутність науково-методичного супроводу окреслена у працях В. Олійника з колегами М. Кириченко, О. Отич, Т. Сорочан, О. Бондарчук, Н. Діденко, Л. Сергеева, В. Сидоренко, Н. Клокар і М. Скрипник (Олійник та ін., 2017) як сукупність різноманітних форм, підходів, технологій, процедур, заходів, які дозволяють забезпечити допомогу педагогічному працівнику у подоланні труднощів упродовж усієї професійної діяльності. Такий погляд висловлюється у контексті визначення проблем і перспектив розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови НУШ. Серед основних функцій науково-методичного супроводу визначено навчальну, консультативну, психотерапевтичну, адаптаційну та коригувальну.

За результатами аналізу наукових робіт М. Скрипник і Т. Сорочан (2016) виявлено, що існує багатофункціональний підхід до розгляду науково-методичного супроводу як процесу, педагогічної системи та технології. Їхні наукові пошуки дозволили узагальнити технології професійного розвитку педагогічних кадрів у системі післядипломної освіти, серед яких відзначено інтерактивні технології післядипломного навчання, технології науково-методичного супроводу, тренінг як метод і технологія, зокрема (Сорочан, Скрипник, 2016).

Щодо методів тренінгу, то базовими різні джерела називають групові дискусії і рольові ігри, у тому числі з використанням відеозйомки, презентацій у різному поєднанні й модифікації.

Стосовно творчого аспекту професійного розвитку вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти, то він є менш дослідженим, але необхідним для впровадження освітніх інновацій в НУШ. Тому провідна роль, на думку Дж. Алеандрі та Л. Рефрігері, у безперервній освіті надається таким технологіям, які спрямовуються на розвиток інноваційного мислення (Aleandri & Refrigeri, 2013). Саме такою технологією є тренінг.

Отже, у сучасних дослідженнях актуалізується питання професійного безперервного професійно-творчого розвитку педагогів; розкриваються основи організації науково-методичного супроводу в системі післядипломної освіти, визначається значущість тренінгу як методу, технології супроводу. Втім подальших досліджень потребує змістова, технологічна, психолого-педагогічна специфіка тренінгу як технології науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя в післядипломній освіті, що буде викладено у цій статті.

Формулювання цілей / завдань статті. Метою статті є характеристика тренінгу як технології науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя в післядипломній освіті, його змістової, технологічної й психолого-педагогічної специфіки.

Виклад основного матеріалу статті. Професійний розвиток вчителя, як відзначають дослідники післядипломної освіти, є процесом, який характеризує якісні зміни на шляху «становлення кваліфікованого спеціаліста, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності» (Сидоренко, 2016а). Стосовно сутності поняття «професійно-творчий розвиток учителя», то слід зауважити, що на сьогодні чіткого визначення не існує. Виходимо із розуміння професійно-творчого розвитку вчителя як різновиду творчого розвитку особистості, який щільно пов'язаний із професійною педагогічною діяльністю та дозволяє активізувати творчий розвиток школярів, переходити на вищі ступені професіоналізму, досягати вершин педагогічної майстерності (внутрішні результати) та здійснювати кар'єрне зростання (зовнішні, соціальні результати) (Хаустова, 2019). Професійно-творчий розвиток учителя, у першу чергу, є розвитком творчої особистості, її потенціалу як джерела творчої професійної діяльності й філігранного відпрацювання творчих вмінь. Такий розвиток має витoki у креативності, творчій спрямованості, сприйнятті та мисленні, творчих якостях, вміннях, збагаченні емоційної сфери, пов'язаний із духовним потенціалом та соціальною зрілістю (Хаустова, 2019).

Щодо сутності науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку педагогів у післядипломній освіті, то звертаємось до результатів досліджень сучасних українських науковців. Вони акцентують на тому, що він є певною педагогічною технологією (системою, в деяких джерелах), охоплює курсовий та міжкурсний період, орієнтований на певний результат, який відповідає потребам та інтересам педагогів, відбувається поетапно, об'єднує відповідний меті зміст, методи, технології, базується на фасилітативній взаємодії та стимулюванні активності учасників.

З акцентуванням на акмеологічній спрямованості та врахуванні індивідуальних потреб педагогів розглядає науково-методичний супровід В. Сидоренко. Вона вбачає в ньому педагогічну технологію, що полягає у «створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, здійснюється неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями» (Сидоренко, 2016b).

З іншого боку, Т. Сорочан розглядає науково-методичний супровід як технологію «процесу безперервної професійної взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності щодо професійного розвитку або з метою розробки, обґрунтування, практичного впровадження, апробації інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем освіти» (Сорочан, 2005), підкреслюючи значення інтерактивної взаємодії.

Базуючись на напрацюваннях української дослідниці, можна виокремити особливості науково-методичного супроводу як технології, яка сприяє і

професійному, і творчому розвитку вчителя, а саме: можливість урахування різних підходів, колегіальність у схваленні рішень (демократичність), надання можливості вибору програми навчання, моделей діяльності, методик; спрямованість на самореалізацію, розкриття особистісного, духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку вчителя (Сорочан, 2005).

Серед технологій, які дозволяють у післядипломній освіті впливати на професійно-творчий розвиток учителів, слід відзначити технології навчання дорослих, акметехнології, до яких відносять тренінг (від англійської – «to train» – «навчати, тренувати, дресирувати») як «інтенсивне навчання з практичним спрямуванням» стосовно розвитку навичок, освоєння учасниками нового педагогічного досвіду (Гончаренко, 1997); «область практична, орієнтована на використання активних методів групової роботи з метою розвитку компетентності» (Варецька, 2008). З іншого боку, Т. Сорочан (2005) професійні тренінги відносить до інтерактивних методик науково-методичного супроводу.

Тренінг відкриває можливості для дослідження й вирішення суперечностей педагогічної практики, пошуку власної позиції у неоднозначних ситуаціях, визначенні особистої індивідуальної освітньої траєкторії та слідування їй, зміни ролей, знаходження власної професійної індивідуальності, розвитку педагогічної майстерності і творчості, розкриття особистісного потенціалу, індивідуалізацію фахового зростання. Важливим аспектом змістової та технологічної частини тренінгу є опертя на нейропсихологічні знання, які є необхідними для полегшення процесу навчання (Nikulochkina та ін., 2022).

Результати аналізу наукових підходів до визначення сутності тренінгу як форми організації підвищення компетентності, надають можливість назвати кілька визначальних рис, що окреслюють його концептуальну значущість для науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя. По-перше, тренінг спрямований не на навчання готовим істинам, а дозволяє розвивати здібності для навчання та оволодівати складними видами діяльності, до яких відносять педагогічну.

По-друге, він дає змогу «перепрограмувати» власну діяльність та поведінку, створювати нові функціональні утворення, змінювати усталені форми спілкування, вирішення професійних проблем. Ця форма організації навчання є інтерактивною, передбачає обмін досвідом, знаннями, емоціями, ідеями, активну творчу взаємодію. У процесі тренінгу вчитель отримує можливість подивитись на себе з боку та виявити певні суперечності у поведінці та педагогічній діяльності, які викликали професійні утруднення.

Однією із науковців, які досліджували специфіку тренінгів професійного розвитку у системі післядипломної педагогічної освіти є С. Мірошник. Її напрацювання (Мірошник, 2012) мають суттєве значення для нашого подальшого дослідження. На думку вченої, «навчальний тренінг – це форма організації навчання та спосіб розвитку здатності особистості навчатися, процес оволодіння нею певними видами діяльності, зокрема і професійною; це процес, що здійснюється в активному спілкуванні на основі постійної взаємодії всіх його учасників, тобто передбачає формування компетенцій або розвиток наявних;

водночас це навчання, що уможлиблює залучення досвіду того, хто навчається, у побудову системи нових знань, уявлень, цінностей, орієнтацій, бачень, видів і способів діяльності, а також постійної рефлексії, оцінювання та переоцінки підходів, принципів тощо; це спосіб виявлення ставлення особистості до певного питання, ситуації і зміни бачень, поглядів учасника тощо» (Мірошник, 2012). На вказані вище види діяльності варто зважати під час планування освітніх програм тренінгів у системі післядипломної педагогічної освіти, їхньої змістового, технологічного, психолого-педагогічного складників.

Залежно від виду тренінгу (соціально-психологічний, професійний, відкритий, закритий, стандартний, тренінг на замовлення), потреб аудиторії визначається його мета, як-от оновлення знань, набуття нових професійних умінь, навичок, установок; опанування нових технологій у професійній сфері; зміна поглядів на проблему, на процес навчання; здобуття додаткової, альтернативної освіти тощо (Варецька, 2008).

Вид тренінгу враховується у практиці роботи колективу кафедри початкової освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти під час опрацювання проблематики та освітніх програм тренінгів для вчителів початкових класів. При цьому важливим є орієнтування на запити педагогів та вимоги Професійного стандарту. Розроблено та пропонуються вчителям тренінги різноманітної тематики, що стосується специфіки роботи в Новій українській школі, академічної доброчесності, соціального партнерства, педагогіки емпатерменту, формувального оцінювання, духовної зорієнтованості освітнього процесу, профілактики й вирішення конфліктів, розвитку соціальної, соціально-комунікативної, підприємницької компетентності та фінансової грамотності вчителя і учня, критичного мислення, емоційного інтелекту учнів, духовно-економічного виховання школярів на основі авторського курсу «Початки економіки» та підготовки до цього вчителів, педагогічної майстерності та професійно-творчого розвитку, а також соціально-освітній авторський тренінг «Нова фізкультура в Новій українській школі» (Akseonova та ін., 2020).

Розглянемо для прикладу два тренінги, які є складниками науково-методичного забезпечення професійно-творчого розвитку вчителів на основі інноваційних технологій, тренінгових методів стимулювання креативності в післядипломному освітньому процесі. Це «Тренінг професійно-творчого розвитку» та «Тренінг розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителя початкової школи». Зміст першого базується на результатах досліджень стосовно творчого мислення. Його побудовано на основі особистісно орієнтованих, інтерактивних, проєктних, артпедагогічних технологій, з використанням технологій розвитку критичного мислення, ТРВЗ, методів активізації творчого мислення. Таке поєднання дозволяє вчителю розкривати творчий потенціал для вирішення професійних педагогічних завдань.

Програмою тренінгу передбачено три модулі: «Професійно-творчий розвиток учителя початкових класів: сутність, напрями», «Саморозвиток професійного, творчого й духовного потенціалу вчителя початкових класів у їх

єдності як основа професійно-творчого розвитку» та «Контрольно-діагностичний модуль». У першому модулі заплановано вступ до тренінгу, знайомство, прийняття правил роботи в групі, визначення групових та особистих цілей роботи, висвітлення сутності професійно-творчого розвитку вчителя початкових класів, акмеологічного підходу до професійно-творчого розвитку. У другому – визначається стан, мета, форми, методи професійного розвитку і саморозвитку вчителя початкових класів, вивчаються та застосовуються інноваційні педагогічні технології розвитку творчого мислення й креативності педагога, піднімаються питання активізації духовного потенціалу як основи професійно-творчого розвитку педагога. Третій модуль дозволяє здійснити рефлексію під час презентації напрацювань педагогів на тренінгу.

«Тренінг розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителя початкової школи» містить чотири модулі. Зміст першого модуля «Соціально-комунікативна компетентність у структурі соціальної компетентності: теоретичний аспект» передбачав ознайомлення з трьома темами: «Соціальна та соціально-комунікативна компетентність: сутність, структура, функції, соціокультурні детермінанти, напрями діяльності вчителя», «Соціальні ролі вчителя», «Соціальні ролі дитини віком від 6 до 11 років» в активній взаємодії учасників, які мали можливість самостійно здобувати знання.

У другому модулі «Напрями, форми й методи розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителя початкових класів: практичне втілення концепції» навчання поєднувало теоретичні та практичні аспекти питань компетентності вчителя у взаємодії із собою, іншими та соціумом, у невербальній взаємодії. Окремо приділено увагу профілактиці та подоланню комунікативного стресу вчителя початкової школи, що особливо важливо під час воєнних дій.

Логічним продовженням роботи став зміст третього модуля «Соціально-комунікативна компетентність учителя як основа подолання проблем спілкування молодших школярів», адже від компетентності вчителя залежить компетентність учня. Саме тому розглянуто готовність учителя до управління конфліктами в початковій школі, педагогічної підтримки молодших школярів, які мають комунікативні проблеми, в діяльності вчителя початкових класів. За воєнного стану актуальними стали питання психосоціальної підтримки вчителя і учня, запропоновані в цьому модулі. Означене дозволяє врахувати вимоги часу щодо психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу, повсякденної психологічної допомоги та емоційної підтримки учасників освітнього процесу.

Четвертий модуль – контрольно-діагностичний, передбачає анкетування «Очікування» на початку тренінгу та рефлексію з презентацією «Особисті надбання на цьому тренінгу».

Психолого-педагогічними особливостями проведення зазначених тренінгів є фасилітаційна спрямованість. Орієнтуючись на всебічний вплив на особистість, її духовний, творчий, професійно-фаховий потенціал, використовуємо вправи креативного мовленнєвого, зображувального, музичного, рухового, театралізованого змісту у фазах знайомства, розігрівання, лабілізації, навчання та

у завершальній фазі тренінгу, за допомогою яких активізуються різні чуттєві сфери людини, аудіальні, візуальні, тактильні, кінестетичні, інтегровані образи. Передбачено свободу вибору темпу, виду, змісту діяльності та матеріалів. Під час тренінгу заборонені критичні оцінки, судження. Учасники можуть відмовитися від обговорення, деяких видів діяльності. У структурі тренінгових вправ передбачені невербальні (неструктуровані, творчі) і вербальні складники, в основі яких креативна, рефлексивна, інтерпретаційна діяльність.

Як показала практика післядипломної освіти, професійно-творчий розвиток учителя активізується в процесі тренінгової роботи, яка передбачає поетапне сходження особистості від самоаналізу та розвитку творчої спрямованості до збагачення творчої професійної діяльності. У тренінговій роботі поєднано завдання розкриття творчих потенціалів учителя та розвитку його вмінь організовувати педагогічний процес, який сприяє становленню творчої особистості учня. Опанування сутності ідей педагогіки творчості відбувалось під час творчої групової діяльності, вирішення актуальних завдань шкільної практики.

Отже, у системі післядипломної педагогічної освіти наявні можливості для реалізації системи різновекторних орієнтованих на запити вчителів послуг, які забезпечують відповідність науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя умовам його праці, досвіду, потребам та інтересам, рівню розвитку загальних та професійних компетентностей. Умовами ефективності науково-методичного супроводу професійно-творчого розвитку вчителя в системі післядипломної освіти є врахування суб'єктної позиції у цілепокладанні, виборі змісту, форм, тривалості, методів, форм, засобів та технологій навчання; стимулювання активності й творчості, що базується на інноваційних педагогічних технологіях, тренінгу зокрема.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В умовах модернізації системи освіти в Україні актуальними залишаються питання гнучкого реагування післядипломної педагогічної освіти на виклики сучасності та запити вчителів.

Під час визначення перспективних шляхів професійно-творчого розвитку вчителя, варто орієнтуватись на здійснення комплексного науково-методичного супроводу, на чому акцентується у дослідженнях сучасних українських науковців та практиків післядипломної освіти.

У системі науково-методичного супроводу важливе місце належить технологічному складнику, а серед ефективних технологій навчання дорослих – тренінгам різних видів. Їхня тематика, зміст має відповідати запитам учителів та визначеним у Професійному стандарті загальним та професійним компетентностям; технологічний складник тренінгу – орієнтуватись на сучасні акмеологічні, інтерактивні технології, а психолого-педагогічний – на всебічний фасилітативний вплив на професійно-фаховий, духовний та творчий потенціал учителя.

Подальші розвідки полягають в експериментальній перевірці впливу тренінгів різних видів, спрямованості на професійно-творчий розвиток учителів у системі післядипломної освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Варецька, О. В. (2008). Тренінг як форма підготовки вчителів початкових класів до економічного виховання школярів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Молодь і ринок*, 2(37), 85–89.
- Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
- Міністерство освіти і науки України. (2016). *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи* (М. Грищенко, Ред.). НУШ. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. (2020). *Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"*, Наказ № v2736915-20 (2020). (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
- Мірошник, С. І. (2012). Навчальний тренінг як оптимальна форма організації навчання педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти. У *Інноваційні технології у професійному розвитку педагогічних працівників та керівників закладів освіти*, (с. 116–118). Біла Церква: КОІПО. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/miroshnik.htm
- Олійник, В. В., Кириченко, М. О., Отич, О. М., Сорочан, Т. М., Бондарчук, О. І., Діденко, Н. Г., Сергеева, Л. М., Сидоренко, В. В., Клокар, Н. І., & Скрипник, М. І. (2017). Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови нової української школи. У *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)*, (с. 382–391). ДВНЗ "Університет менеджменту освіти". <http://lib.iitta.gov.ua/710171>
- Сидоренко, В. В. (2016a). Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. *Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком*, (7–8(48)), 22–29. https://lib.iitta.gov.ua/107232/2/СТАТТЯ_семінар%20Сидоренко.pdf
- Сидоренко, В. В. (2016b). Науково-методичний супровід професіогенезу педагогічних працівників: інноваційні напрями, функції, акметехнології. *Післядипломна освіта в Україні*, 2. http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2016/СИДОРЕНКО.pdf
- Сорочан, Т. М. (2005). *Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика*. Луганськ: Знання.
- Сорочан, Т. М., & Скрипник, М. І. (Упоряд.). (2016). *Технології професійного розвитку педагогів: Методичний poradnik*. ДВНЗ "Університет менеджменту освіти". <https://lib.iitta.gov.ua/706933/2/повністю%20посибник%202016.pdf>
- Сущенко, Т. І. (2007). Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*, (1), 23–27.
- Хаустова, О. В. (2019). Поняття «професійно-творчий розвиток учителя» у системі споріднених понять. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, (67(2)), 169–183. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-2.35>

- Akseonova, E., Varetska, O., Klopov, R., & Bida, O. (2020). Efficiency of social and educational experimental training "new physical culture for the new ukrainian school". *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1Sup1), 01–18. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.1sup1/220>
- Aleandri, G., & Refrigeri, L. (2013). Lifelong learning, training and education in globalized economic systems: analysis and perspectives. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 93, 1242–1248. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.10.022>
- Nikulochkina, O., Varetska, O., Khaustova, O., Pomyrcha, S., Pokrova, S., & Kravets, N. (2022). Further training peculiarities for primary school teachers in educational reforming conditions in ukraine. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 14(2), 118–130. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.2/570>

REFERENCES

- Varets'ka, O. V. (2008). Treninh yak forma pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv do ekonomichnoho vykhovannya shkolnyariv u systemi pisyadyploumnoyi pedahohichnoyi osvity [Training as a form of preparation of primary school teachers for economic education of schoolchildren in the system of postgraduate pedagogical education]. *Molod' i rynok*, 2(37), 85–89.
- Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid'.
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly* [New Ukrainian school: conceptual foundations of secondary school reform] (M. Hryshchenko, Red.). NUSh. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. (2020). Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoi osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)" [On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)"], Order № v2736915-20. (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
- Miroshnyk, S. I. (2012). Navchal'nyy treninh yak optimal'na forma orhanizatsiyi navchannya pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh pisyadyploumnoyi pedahohichnoyi osvity [Educational training as an optimal form of organization of training of pedagogical workers in the conditions of postgraduate pedagogical education]. In *Innovatsiyi tekhnolohiyi u profesiynomu rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv ta kerivnykiv zakladiv osvity* (p. 116–118). Bila Tserkva: KOIPOPK. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/miroshnik.htm
- Oliynyk, V. V., Kyrychenko, M. O., Otych, O. M., Sorochan, T. M., Bondarchuk, O. I., Didenko, N. H. Serheieva, L. M., Sydorenko, V. V., Klokar, N. I., & Skrypnyk, M. I. (2017). Problemy i perspektyvy rozvytku pisyadyploumnoyi pedahohichnoyi osvity v umovakh rozbudovy novoyi ukrayins'koyi shkoly [Problems and prospects of the development of postgraduate pedagogical education in the conditions of the development of a new Ukrainian school]. In *Naukove zabezpechennya rozvytku osvity v Ukrayini: aktual'ni problemy teorii i praktyky (do 25-richchya NAPN Ukrayiny)*, (p. 382–391). <http://lib.iitta.gov.ua/710171>

- Sydorenko, V. V. (2016a). Innovatsiyni napryamy naukovo-metodychnoho suprovodu profesijnoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pislyadyploynoï osvity [Innovative directions of scientific and methodical support of professional development of teaching staff in the postgraduate education system]. *Informatsiynyy zbirnyk dlya dyrektora shkoly ta zaviduyuchoho dytyachym sadkom*, (7–8(48)), 22–29. https://lib.iitta.gov.ua/107232/2/СТАТТЯ_семінар%20Сидоренко.pdf
- Sydorenko, V. V. (2016b). Naukovo-metodychnyy suprovid profesiohenezu pedahohichnykh pratsivnykiv: innovatsiyni napryamy, funktsiyi, akmetekhnolohiyi [Scientific and methodical support of the professional development of pedagogical workers: innovative directions, functions, acmetechologies]. *Postgraduate education in Ukraine*, (2). http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dypлом_освіна/2_2016/СИДОРЕНКО_НКО.pdf
- Sorochan, T. M. (2005). *Pidhotovka kerivnykiv shkil do upravlinskoi diialnosti: teoriia ta praktyka* [Training of school leaders for management activities: Theory and practice]. Luhansk: Znannia.
- Sorochan, T. M., & Skrypnyk, M. I. (Uporiad.). (2016). *Tekhnolohii profesiinoho rozvytku pedahohiv: Metodychnyi poradnyk* [Technologies of professional development of teachers: Methodical advisor]. DVNZ "Universytet menedzhmentu osvity". <https://lib.iitta.gov.ua/706933/2/povnysti%20posybynyk%2016.pdf>
- Sushchenko, T. I. (2007). Kontseptsiiia rozvytku pislyadyploynoï pedahohichnoï osvity [The concept of development of postgraduate pedagogical education]. *Postgraduate education in Ukraine*, (1), 23–27.
- Khaustova, O. V. (2019). Poniattia "profesiino-tvorchyi rozvytok uchytelia" u systemi sporidnenykh poniat [The concept of "professional and creative development of a teacher" in the system of related concepts]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, (67(2)), 169–183. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-2.35>
- Akseonova, E., Varetska, O., Klopov, R., & Bida, O. (2020). Efficiency of social and educational experimental training "new physical culture for the new ukrainian school". *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1Sup1), 01–18. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.1sup1/220>
- Aleandri, G., & Refrigeri, L. (2013). Lifelong learning, training and education in globalized economic systems: analysis and perspectives. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 93, 1242–1248. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.10.022>
- Nikulochkina, O., Varetska, O., Khaustova, O., Pomyrcha, S., Pokrova, S., & Kravets, N. (2022). Further training peculiarities for primary school teachers in educational reforming conditions in ukraine. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 14(2), 118–130. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.2/570>

Варецька Олена Володимирівна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти,
проректор з науково-методичної роботи,
Комунальний заклад «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної
освіти» Запорізької обласної ради

Запоріжжя, Україна

Varetska Olena

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor, Chair of Primary Education,
Vice-rector for scientific and methodological
work,
Municipal Institution "Zaporizhzhia Regional
Institute of Continuing Pedagogical Education"
of Zaporizhzhia Regional Council,
Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4567-5760>

e-mail: pnmr.zoippo@gmail.com

Хаустова Олена Валеріївна

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та суспільно-
гуманітарних дисциплін,
Комунальний заклад «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної
освіти» Запорізької обласної ради

Запоріжжя, Україна

Khaustova Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor,
Associate Professor of Chair of philosophy
and social and humanitarian disciplines,
Municipal Institution "Zaporizhzhia Regional
Institute of Continuing Pedagogical Education"
of Zaporizhzhia Regional Council,
Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0972-3729>

e-mail: alenahau@gmail.com